

LITERA

ANUL II Nr. 3—4

MARTIE—APRILIE 1939

Director : FANE GEORGE PAJIȘTE

SUMARUL:

FL. TUȚUGAN :	Câteva considerații asupra psihotehnice
D. IOV :	Carte poștală (versuri)
CORIOLAN BĂRBAT :	Despre LUIGI PIRANDELLO, de vorbă cu atașatul de presă Antonio Widmar
VOLBURĂ POIANĂ NĂSTURĂȘ :	Nicolae Iorga (versuri)
EUGEN VICTOR POPA :	Criza intelectualității românești
V. IFTODE :	Poemul depărtărilor (versuri)
PETRE PAULESCU :	Peregrin (versuri)
GHEORGHE TOLAN :	Despărțirea
GHEORGHE BANU :	Poetului (versuri)
PETRE BUTUCEA :	Regret (versuri)
CORNELIU SAV :	Tăcerea lui (versuri)
DĂRMĂNESCU CANON :	Toamnă (versuri)
MIRCEA MUNTEANU :	Epigrame
CERTO	Epigrame
FANE GEORGE PAJIȘTE :	Sângele pe care voi l-ați stricat . . .
ROMULUS FABIAN :	Aiei . . . (versuri)

CRONICI :

202 FANE GEORGE PAJIȘTE :	Menționări
ȘTEFAN CODREȘ :	Filosofia poporană
V. IFTODE :	RECENZII: Jocul cuvintelor, de Matei Alexandrescu
TIB. BORNEAS :	Cartea dorurilor mele de Petru-Stati
V. IFTODE :	Higiena alimentației în demersul vieții, de dr. S. Diamant
TIBERIU BORNEAS :	CRONICĂ TEATRALĂ: Ignatul de A. Hinrichs, Ion al Vădanei de N. Kirîțescu; Un erou de N. Kirîțescu
	CRONICĂ ECONOMICĂ: Aradul și traficul aerian

REVISTE :

Universul literar, Pământul, Adevărul literar și artistic, Decalogul, Meșterul Manole, Arta și Arheologia No. 13-14 Iași, România literară.

REDAȚIONALE

- Manuserisele nepublicate, nu se înapoiază, dar nici nu se ard; vor fi păstrate în arhiva revistei. Posteritatea, e posibil, să mai aibă un cuvânt de spus asupra lor.

ADMINISTRATIVE

LĂMURIRI

- În numele revistei nu se fac încasări decât cu chitanțe verificate de directorul revistei. O chitanță neverificată este neavenită.

AVIZ

- Rugăm pe onorații noștri abonati și pe cei ce achită revistei noastre vre'o sumă, că dela 101 lei în sus, să nu primească nici-o chitanță, dacă n'are aplicat pe ea un timbru fiscal de 3 lei și un timbru de aviație de 2 lei.

SCHIMBURI

- Dorim schimb cu toate revistele și toate ziarele din țară.

Redacția și Administrația:
Arad, Piața Avram Iancu Nr. 18. Etaj II.
Timișoara I., Str. Lenau Nr. 4.

LITERA

Câteva considerații asupra psihotehniceii

Toată știința modernă, care ținește cunoașterea unei realități oarecare, stă pe două fundamente solide, din care a ieșit: experiența și formularea matematică.

Experiența este sursa inepuizabilă de date și conținuturi intuitive, care se oferă atât omului de știință cât și omului obișnuit. Evident, pentru ca datele intuitive să aibe anume semnificații, trebuie ca ele să fie privite într-o anumite manieră și câștigate printr-o anumite tehnică. Valorificarea experienței printr-o tehnică specială și interpretare adecuată nu e un lucru prea vechiu și sub această înțelegere poartă numele de experiment.

Analiza și prezentarea matematică este o altă față a științei moderne, fără de care aceasta nu s'ar reduce de cât la o sumă de rețete practice, disparate ne-semnificative. Diversul experienței trebuie „nostificat”, prins în instrumentul minții cel mai capabil de a face mânuibile datele ei. Știința este un sistem de relații, cu al căror studiu în abstract are a se ocupa matematica.

Antichitatea greacă a fasonat destul de mulțumitor acest instrument — matematica, — dar a neglijat prea mult experiența. Renașterea a adus valorificarea justă a experienței, împerechind în mod constant experiența cu matematica, constatarea sistematică a faptelor cu utilizarea calculului la studiul lor. Acestui fapt se datorește științele pozitive de azi și întreaga tehnică prin care omul a ajuns să stăpânească natura. Aceasta nu înseamnă că n'au existat și în antichitate oameni cari să facă înbinarea de care e vorba (Arhimede ne este un exemplu strălucit) sau că toți au făcut-o după renaștere, ci numai că deabia dela renaștere faptul a fost recunoscut ca un principiu de lucru și aplicat ca atare de către oamenii de știință.

Oarecare spirit refractor pozitivismului — în sensul cel mai larg al acestui cuvânt — găsim la foarte mulți oameni de cultură, mai ales dacă privim domenii mai greu de supus calculului și experimentului, cum ar fi domeniul faptelor sufletești. Aci, însă, considerațiile dialectice și filosofice sunt la ele acasă și numai cu greu pot fi detronate de atitudini mai pozitivistice.

De altfel, e aici o evoluție naturală și fatală. La început s'a pornit prin considerații generale și speculative asupra cosmosului, omului sau a lui Dumnezeu, pentru ca pe încetul să se detașeze științele de azi, începând cu cele care nu au nevoie de nici o experiență spre a se constitui, fiind tocmai instrumentul de care vorbeam (matematica și logica) și sfârșind cu cele mai rebele. Întreaga desfășurare

a apariției științelor nu e decât aplicarea, dovedită posibilă, a experimentului și calculului, asupra unor domenii socotite până atunci rezervate presupunerilor, speculațiilor. Aceasta pare evoluția normală a oricărei științe, fiindcă numai în felul acesta am putut dovedi că avem succes: industria, tehnica și puterea de proviziune a științei actuale ne sunt tot atâtea dovezi că drumul n'a fost ales greșit.

Lucrul este tot atât de adevărat că până și filosofii, care nu urmăresc un adevăr particular într-o știință particulară ci o concepție generală, tot trebuie să studieze o știință în mod temeinic, dacă nu vor ca speculațiile lor să devină găunoase, ridicole chiar. E un fapt incontestabil că filosofilor noștri le lipsește uneori o cultură științifică, matematică mai ales.

Psihologia este una din științele cele mai noi, care va trebui, de vrea să nu se piardă în speculații fără fundament, să se bazeze atât pe o tehnică experimentală solidă, cât și pe o interpretare cantitativă adecuată. Prin aceasta se renunță, evident, la o psihologie calitativă, intransmisibilă, deci. (O psihologie în acest sens n'ar putea să ne ducă decât la esențe metafizice sau înțelegeri substanțiale, la viziuni de adâncime, dar nu la adevăruri **folositoare**).

Semnificații filosofice putem da oricărei realități și **trebuie** să dăm dacă voim să depășim simpla sistematizare a datelor cuprinse de mintea noastră în mod științific. Realitatea, în sine ea, este desigur de o altă natură decât ne lasă s'o vedem conceptele noastre științifice simplificatoare și, numai încapă în doială, gândirea omenească nu-și poate interzice viziunile, sensurile și valorile. Dar prin aceasta n'am făcut știință obiectivă, relativistă și folositoare. **Știința, să nu uităm, se mișcă în ceiace este empiric verificabil și matematic formulabil, fără să nege că, pe lângă această cuprindere de dimensiune orizontală, mai există una de dimensiune verticală.** Știința e mult mai modestă decât filosofia: ea nu poate da nimic din ceiace ar dori un om insetat de adevăruri absolute. Ea nu e filosofie — deși se poate sprijini și poate suscita o filosofie — dar tocmai fiindcă se mișcă la suprafața lucrurilor, ea este mai exactă și mai folositoare decât filosofia.

Știința, într'un cuvânt, un mene ci numai fenomene. Iar în aceasta e nevoie atât de înregistrarea lor exactă (experiență-experiment) cât și de exprimarea cantitativă a relațiilor posibile dintre ele (matematică).

Psihologii noștri dacă cunosc indesiul partea experimentală, nu sunt îndejuns de puși la punct cu partea matematică a psihologiei. Pentru aceasta ar trebui un psiholog matematician sau invers, ceiace nu e prea ușor.

Mulțora li se va părea, desigur, curios, ca pentru studiul faptelor sufletești, așa de uimite și calitative — precum susține și Bergson — să fie nevoie de un arsenal întreg de formule matematice secl, care nu par a spune nimic din adâncimea și specificul faptelor sufletești. Aceștia greșesc cu desăvârșire, întrucât nu fac distrucțiune într-o cercetare de esențe și una de relații, între metafizică și știință, între metodele pe care le întrebuințează omul pentru orientarea sa în lume și între încercarea de a surprinde ceiace există în sine. Nici științele naturii nu au pretenția să ne reveleze natura în esența ei absolută, dar pentru aceasta ele nu sunt mai puțin folositoare — și aceasta grație mai ales metodelor matematice.

Problema exprimării matematice a faptelor psihice a fost pusă, teoretic și practic, în primul rând de către psihofizica lui Fechner, fără să ducă la rezultatele scontate. Numai dela Galton — continuându-se cu o seamă de cercetători, între cari primul loc îl ocupă Pearson — psihologia pare ași fi înimerit adevăratul său drum în această direcție. Acești cercetători, socotind fenomenele sufletești, fe-

nomene de variație, au aplicat formulele calcului statistic la studiul faptelor și măsurilor psihologice, iar rezultatele sunt de adesea hotărtoare. Astăzi, cine vrea să facă cercetări serioase de psihologie experimentală, sau chiar numai să le înțeleagă, nu se poate dispensa de studiul formulilor matematice de care are nevoie în calculele sale.

În limba noastră, lucrări în această direcție, au lipsit până acum. Lămuririle scurte, incomplete dar clare și ușor de înțeles putea găsi cel interesat într'un capitol al „Psihologiei Copilului” de Claparède, carte tradusă și în românește. Lămuriri mult mai ample, dar cu un aparat prea tehnic pentru nematematicieni, se puteau găsi deasemeni în cartea dlui Georgescu-Roegen: „Metoda statistică”, — care tratează însă problema statistică fără o referire specială la problemele psihologice.

Anul ce a trecut a apărut însă în librării o lucrare extrem de conștiincioasă a dlui N. Mărgineanu: „Elemente de psihometrie”, la care s'a adăugat apoi o alta a aceluiaș: „Analiza factorială”, — cărți în care problemele matematice ale psihologiei experimentale sunt tratate complet și clar. Dl N. Mărgineanu a făcut efortul lăudabil și rar de se pune la punct cu problemele matematice respective, celace nu e deloc ușor pentru un matematician, și de a le reda apoi concentrate în lucrările de care e vorba.

Pentru cine se ocupă serios cu psihologia, pentru cercetător și specialist în primul rând, lucrarea este indispensabilă. Vor fi lipsind uneori demonstrații a formulilor, alteori chiar unele prezentări vor părea neclare, forțate dacă nu inexacte (cum ne apare nouă aplicarea calculului probabilităților într'unul din exemplele dela paginile 72—73 cași critica tipologiei dela pag. 58), dar lucrarea e prea meritoasă și unică în literatura noastră psihologică, pentru ca de dragul unor critici deamă-nunt (mai ales că lipsurile sunt neevitabile într'o expunere succintă și elementară) să nu o prețuim și recomandăm cum trebuie. Ne-ar mai trebui încă o lucrare de logică și metodologie psihologică pentru ca, cu aceasta, să avem tot ce ne trebuie spre a păși, cu instrumente bine puse la punct, în cercetări psihologice serioase și științifice, despre a căror valoare să fim bine asigurați.

FL. ȚUȚUGAN.

CARTE POȘTALĂ

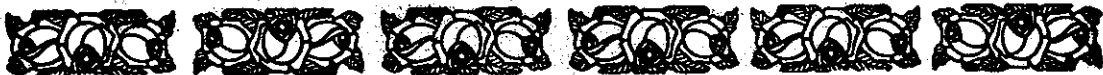
A C E L E I A Ș I

Din dragostea ce ți-o credeam în stare,
Am înălțat altar și-am pus icoane
Ca să te văd pe tine'n fiecare
Ca'n florile agățele de balcoane.

Lor să mă rog, cu doru'n veșnicie,
Cu inima ea'n toamnă o alee:
Atâta rău cât mi-ai făcut tu mie,
Atâta bine Dumnezeu să-ți dee.

(Soroca)

D. IOV.

De vorbă cu atașatul de presă Antonio Widmar despre LUIGI PIRANDELLO

Poate nici nu facem o caracterizare suficientă, când spunem, că Pirandello este unul dintre cei mai mari poeți italieni. Acest bătrânel cu barbișon și înfățișare tristă, care de altfel seamănă surprinzător cu Anatol France al francezilor, este consacrat ca făcând parte dintre cei mai mari dramaturgi mondiali.

Carierea lui Pirandello este foarte interesantă. În calitate de profesor de școală secundară necunoscut, își trimitea în zadar articolele și nuvelele marilor ziare din Roma, căci succesul nu voia să-i dea ajutorul necesar spre a se afirma. Acest succes necesar oricărei afirmări i l-au adus mai târziu piesele sale cu conținut de noutate fantastică. Aceste piese au fost jucate până acum pe scenele tuturor teatrelor din lume, ba au fost primite cu triumf și în cetatea filmului.

Antonio Widmar, tânărul atașat de presă italian, care face parte de altfel din generația tinerilor scriitori italieni, ne-a povestit câteva date foarte interesante despre marele scriitor italian.

— „Am fost în dese rânduri oaspele lui Pirandello — ne spunea — și cu fiecare nouă ocaziune, stima și considerația față de acest creator se întăreau tot mai mult în mine. Era de admirat puterea de muncă a acestui scriitor înaintat în vârstă. Zilnic petrecea patru ore continue în fața mașinei sale de scris, dar aceste ore erau între miezul nopții și revărsatul zorilor. Ne-a spus-o de multe ori, că el nu poate să lucreze numai noaptea. Se culca la orele 6 dimineața, și după un somn recreator de 4—5 ore se scula și cu forțe reimprospătate se așeza din nou la lucru. Ducea diferite tratative, își aranja corespondența, și, începând dela chestiile de filme și teatru, el personal își aranja totul. Secretar nu-și făcea, deși primea zilnic câte 50—100 de scrisori, ziare și articole din străinătate, cari toate se refereau la persoana și activitatea lui.

Personalitatea lui era oarecum înconjurată de un fel de misticism, nu numai în Italia, ci și în străinătate. Cunoaștem azi poetul, care a pornit expediție și în cele mai tainuite unghiuri ale sufletului omenesc, care pe scenă a dat viață lucrurilor nelnsuflețite — și e cunoscut omul care cu o energie și voință de necrezut a lucrat pe zi câte douăzeci de ore, a primit premiul Nobel, a fost membru al Academiei italiene, era conservativ și revoluționar în același timp, ființa lui intrupa liniștea vechiului clasicism italian și avântul tineresc, nezăgăzuit, al Italiei de azi. Viața lui se contopea cu literatură. Pe vremea când era tânăr profesor a descris viu și colorat în nuvelele sale viața țaranului Sicilian, dar cu timpul acest element real dispăru din piesele lui și pe aripile geniului artistic a ajuns culmile cele mai înalte ale literaturii. A creiat o nouă tendință, dar precum n-a avut predecesor desigur, nu va avea nici urmași. Ceiace a creiat el, e ceva unic și aparte în toată literatura universală.

Ca om, Pirandello, nu era o fire închisă retrasă, dar iubea foarte mult singurătatea.

Pirandello era un fumător de țigarete pasionat. El fuma 40—50 țigarete la zi și a suferit din cauza asta în mai multe rânduri de intoxicație cu nicotină. Dar, se vede, că nu numai spiritul lui avea o forță de nebiruit, ci și fizicul lui.

Pirandello era și un bun tată de familie. Cea mai grozavă tragedie a vieții lui a fost, când i s'a întunecat mintea soției sale. Ani de-arândul a îngrijit-o cu răbdare, cu bunătate, nădăjduind că se va însănătoși vr'odată. . . În răstimpuri își vizita fiul și nepoții. . .“

Antonio Widmar este nu numai unul dintre aderenții de seamă ai lui Pirandello, ci îl leagă de acest măestru al dramei italiene și amintirea unei amicitii respectuase. Și tocmai din cauza asta realitățile lui Antonio Widmar devin mai interesante.

CORIOLAN BĂRBAT

NICOLAE IORGA

Apostol al credinței și-al crezului obștesc,
Tu, fără somn în viață, ai fluturat senină
În negura de vremuri, văpaia de lumină
Ca să-și cunoască raiul tot neamul românesc.

Din adormiri de veacuri trecutul ni-l desfaci
Ca să vorbim în pace cu morții din milenii,
Să deslegăm misterul atâtor spovedenii
Că ni se trage neamul dela Romani și Daci.

Înfiorat de dreptul cel vechi de moștenire,
Ne-ai pus trecutu'n brazdă și viitoru'n cer;
Ne-ai dat credință tare și brațe tari de fier,
Să ducem țara noastră pe culmi de strălucire.

Tu stâlp de foc în noaptea atâtor suferinți
Ne-ai luminat cărarea pământului străbun,
Tu rob ai fost acestui popor blajin și bun
Prin jertfa nesfârșită a marilor credinți.

În drumul biruinții sub cerul de cleștar
Tu ai sunat un clopot la învierea noastră,
Când sufletele treze aprinse'n zarea-albastră
Cu dor de moștenire trăgeau un nou hotar.

Și'n zilele când norii de luptă au tunat
Cu foc nestrâns din tunuri întreagă-ne ființa,
Tu mai presus de moarte ai înmulțit credința
Că muntele se mută din loc, și s'a mutat.

Ești vârf mai sus de fulger cu norii ce-l frământă,
Pe brațul tău puternic mult neșovăitor
Se sprijină viața întregului popor,
Azi inimile noastre se bucură și cântă.

VOLBURĂ POIANĂ-NĂSTURĂȘ

Din volumul „Pământ românesc“

Criza intelectualității românești

de Eugen Victor Popa

Aceasta problemă a fost adesea și îndeajuns discutată, în cât s'ar părea, că nu ar mai fi nimic nou de adăugat. Totuși, în discuția principială, care adesea a lunecat pe panta subiectivismelor, nu s'au ținut în seamă unele elemente poate de importanță secundară, cari însă au contribuit în nu mai puțină măsură la agravarea acestei crize. Căci, indiferent de concepțiunea adoptată, toată lumea este de acord a recunoaște existența acestei crize, deosebindu-se doar în aprecierea cauzelor și implicit a mijloacelor de remediere.

În primul rând trebuie să ținem seama de faptul că aceasta criză este mondială, deși la noi are unele origini specifice țării noastre, cari ar cere unele remedii adecvate. Dar în enunțarea acestor cauze și remedii suntem departe de concepția acelor cari așteaptă totul dela intervenția fericită a statului și consideră bugetul cultural ca cel mai puternic propulsor al intelectualității. Suntem împotriva acestei concepțiuni etatizante, în primul loc din motive științifice. Intelectualitatea nu este un simplu corolar al bunei stări, cum afirmă în general propagandiștii gras plătiți, fiindcă atunci n'am avea decât să acceptăm concepțiunile materialiste ale marxistilor. Iar nouile cercetări au dovedit că intelectualul departe de a fi un lucru obiectiv, deci pasibil la o nivelatoare generalizare, este un lucru foarte subiectiv și în acest sens pot fi edificatoare concluziunile trase din cercetările sale de către Heisenberg.

Iarăși nu voim a nega în aceste rânduri existența unei intelectualități românești, așa cum aș face adesea pe nedrept, ci să căutăm unele cauze ingrate, a căror îndepărtare poate ar rezolva criza. Căci dacă putem constata și la noi un snobism lipsit de orice substanțialitate, este o profundă eroare a confunda intelectualitatea adevărată cu acest produs monden. Dacă snobismul pur formal stimulează adesea creația intelectuală, nu i-se poate substitui, fapt pentru care nu pot fi considerate ca egale. Iar dacă de multe ori intelectualitatea românească este atacată și contestată pentru opera culturală a reprezentanților oficiali, aceasta este fiind că nu căutăm o concepțiune autonomă a ei, ci o aservim statului.

Din aceste motive desigur putem cita argumentări contrarii și juste în favoarea aceleiași teze, fără ca naivul neinițiat să bănuiască secretul acestei ciudate contradicțiuni. Lectorul fidel al gazetelor a putut constata, cu cea mai mere temeinicie, că la noi în țară sunt spre ex. prea puține biblioteci și totuși prea multe. Lector bine informat, știe că alte țări dispun de numeroase biblioteci cu mii de volume, lucru ce nu se poate afirma de țara noastră și totuși contradicția de

mai sus există. Avem prea puține biblioteci și prea puțin accesibile, îndeosebi în capitală, pentru intelectualul care dorește o serioasă documentare, cari sunt necesitate și din acest motiv de cele mai multe ori închise. Dacă este adevărat că un cercetător serios și conștiințos se poate informa cu greu în bibliotecile noastre publice, nu este mai puțin adevărat că majoritatea bibliotecilor sunt un simplu punct din inventar, sau cel mult un obiect de mândrie.

Firește că aceasta contradicție dovedește o situațiune anormală și demnă de o mai atentă cercetare, fiindcă apreciind lucrurile numai în măsura cercetărilor făcute, am putea trage falsa concluziune, enunțată de altfel în atâtea rânduri, că intelectualitatea este apanajul unei singure clase, lucru iarăși neadevărat. Dar trecând peste motivele cari în atâtea rânduri au fost ca soriginea acestei crize, vom insista asupra acelor cari contribuie într'o mare măsură la agravarea ei.

În acest senz este determinant mediul, cu tot caracterul subiectiv al intelectualității, și în ciuda personalismelor exagerate. Faptul ce e drept a fost relevat și la noi, deși nu într'o ipostază potrivită. Fără prea multe cercetări provincia românească a fost învinuită că anihilează orice inițiativă creatoare, trecând însă sub tăcere motivele. Lucrul este însă just și nimeni nu se îndoiește de faptul că, Aiudul spre ex. ar putea deveni un Weimar românesc, deși lașul a fost așa ceva. Dar n'am în intenție să fac procesul provinciei, ci să arăt doar efectele mediului asupra acestei crize. Din studierea mediului românesc se va desprinde cauza pentru care avem de odată prea multe și prea puține biblioteci. Să presupunea un intelectual doritor de a fi bine informat asupra ultimelor rezultate și tendințe științifice, metafizice sau beletristice din avus. Spre a cunoaște toate aceste va fi nevoit fie să citească literatura de specialitate în diferitele limbi, lucru imposibil din cauza dificultății de a cunoaște atâtea limbi, precum și a imposibilității de a putea citi în întregime enorma cantitate de scrieri. Atunci firește va apela la luminile oamenilor din jurul său, aceștia însă nu se sinchisesc prea mult de evenimentele din străinătate, de altfel ca și de acele interne, numai dacă sunt politice și astfel fie la cafea, fie la birou, sau în orice alt local public va avea ocazie să cunoască singurul subiect demn de discuție, politica. Desinteresul pentru chestiunile intelectuale se resfrânge însă și'n altă direcție. Dacă apuseanul vrea să se cultive are la dispoziție muzee și pinacoteci, creiate cu sacrificii enorme și deschise la orice oră din zi. La noi aceste sunt inzestrate în modul cel mai rudimentar și accesibile în orele cele mai nepotrivite. Lipsa simțului estetic se constată și în monumentele cari au pretenția să împodobească piețele noastre publice și cari constituie monstruoziții de gust. Cetățeanul mediocru care din cauza orelor de birou nu poate frecventa muzeele și pinacotecile, așa rudimentare cum sunt, își va face ciudată impresie despre posibilitățile artei plastice, admirând monumentele noastre cazone și tablourile expuse în instituțiunile publice. La fel produsele mediului, sau mai bine zis creiate pentru mediu sunt și gazetele noastre aproape în absoluta lor majoritate. Aceiași frenetică preocupare pentru politică o găsim și aici și o schimbare sau o simplă remaniere de guvern copleșește în importanță toate celelalte evenimente. Iar dacă faptele politice lipsesc, atunci gazetele satisfac setea de senzațional vulgar a publicului prin abjecte reportajii bogate în sânge și sexualitate. Diferitele cronici ce le găsim în ziare și cari au pretenția de intelectualitate, sunt lipsite de obiectivitate și îndeosebi de temeinicie, iar cronicile științifice lipsesc cu totul. Dacă sunt câteva gazete excepții, aceste nu fac decât să evidențieze nivelul scăzut al celorlalte. Gazetele sunt adesea învinuite de nivelul lor scăzut, de aviditatea cu care exploatează senzaționalul, dar ele nu pot fi altfel decât mediul pentru care sunt scrise.

Perifrazând un dicton celebru putem afirma că, „Fiecare societate își are presa care o merită”.

Clima este și ea într-o oarecare măsură hotărâtoare asupra procesului intelectual, îndeosebi prin îndelungatele ierni cari stânjenesc serios activitatea. În general se crede că iarna este epoca cea mai potrivită pentru munca intelectuală, prin stafismul la care este condamnat însul. Totuși nimic mai neadevărat. Grijiile ce decurg din greutățile întâmpinate în acest anotimp, precum și o doză mărită de prevedere, anihilează avantajele acelor câteva ore de repaos la gura sobei. Durata și cerbicia iernilor noastre obligă pe tânărul la o justificată cumpărare și spiritul nostru aplecat spre concret este stimulat de acest fapt, încât cu toții suntem îndemnați a deveni niște burgheji cumsecade, în loc să ne avântăm pe „Culmile disperării”. Nimic mai natural deci în urma greutăților impuse de nepotrivirea anotimpurilor, prin insinuantele griji materiale, să se aibe în vedere în primul rând obiective practice, ignorând acele intelectuale, de aici decurgând și ratarea atât de des întâlnită în cercurile noastre, ratare pornită dintr'o excesivă grijă materială. Aceleași influențe nefaste sunt cauzate de avaturile produse de disonanța dintre anotimpuri, fapt necunoscut în țările cu o climă mai temperată, unde și munca din aceste motive poate fi mai regulată.

La fel nimeni nu a căutat să arate în ce măsură alimentația noastră este improprie muncii intelectuale. Prea grea, deși prea puțin consistentă și luată la orele cele mai nepotrivite când împiedică cursul muncii, contribuie și aceasta în bună măsură la agravarea crizei. Indispoziția cauzată atât de adesea de alimentația nepotrivită preocupărilor sedentare ne stânjenesc în aceasta direcție într'un fel hotărâtor.

Firește aceste nu constituiesc totalul cauzelor producătoare de criză, despre cari s'ar putea scrie volume întregi, ci doar acele cari în mare parte au fost omise în discuția ce se duce asupra acestui subiect. Nu sunt nici măcar cele mai principale încât o remediere a lor, firește în măsura posibilităților n'ar aduce decât o remediere parțială a problemei subzistând încă alte motive grave și bine cunscute.

Nu este mai puțin adevărat ca aceasta criză se va diminua mult din momentul în care în apus intelectuali vor găsi o mai puțină recreație spirituală în jocurile de cuvinte încrucișate și'n romanele polițiste, iar sportul va fi redus la justa sa valoare. Faptul decurge din influența repercutată de apus asupra mișcărilor intelectuale dela noi, evidență și prin convingerea curentă că statul are posibilitatea și datorită a promova intelectualitatea, a statului de astăzi, care nu este decât reflexul juridic al țărilor occidentale.

Eugen Victor Popa

POEMUL DEPĂRTĂRILOR

Ne-am odihnit sufletul cu basme fermecătoare
Și-am mințit inimile noastre cu poeme
În nopțile târzii și'n toamne trecătoare
Am cules selipiri de dragoste în orele boeme.

V'am deschis sufletul ca o cronică rimată
Unde-ați silabisit visuri și-ați adunat miragii
Iubirilor noastre din cartea uitată
În dragostea mea cu nestinse pasagii.

Azi vă chem la mine; în strofele cursive
Poemul vă spune de întinderea mărilor,
De melodia solfegiului tăcutelor portative
Ce mi-au furat liniștea dând-o depărtărilor.

Ne-am odihnit sufletul cu poeme fermecătoare,
În toamnele târzii ce-și flutură de nicăeri
Aripile întinse cu melodii potolitoare
În colindele ce-au găsit pe buzele noastre primăveri.

V. IFTODE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PEREGRIN

Plecai de dimineață cu zorile'n desagă
Și'n mâini cu bătrânețea, să mă'ntâl'nese pe mine;
Vezi, peste orizonturi te regăsești întreagă
Ființă cerșetoare de sihăstriei divine.

De mult durez vieții cupole de lumină
Purtând pe umeri vise, umblând din stea în stea
Mă dărui la răspântii, mireasmă de grădină
Și sunt fără opreliști în căutarea mea.

Mă judec crud și aspru și tot mă'nsingurez
Ce 'nseamnă zarva asta cu chiote mănoase?
Ptiu, când aceleași vorbe și'n van acelaș crez
Depart, mai departe, mă viscolesc în oase.

Ce de zigzaguri grele spre zarea luminoasă
Și'mbucături de vremuri până s'ajung tihnit.
Dece e calea vieții cotită și spinoasă?
Știu, doar spre Tine drumul e drept și înflorit.

PETRE PAULESCU

Sângele pe care voi l-ai stricat...*)

Incep povestea tragică a unei vieți al cărei sânge voi l-ai stricat...
Incep să vă torn otrava pe care voi ați tornat-o din plin în inima ei...
Incep să plâng, compătîmîndu-vă și pe voi și pe ea...

* * *

Mamă... de ce-ai murit? Te văd strălucind în fața ochilor mei, dulce, gingașă și blîndă, ca și atunci, în anii copilăriei mele. Mamă, nu te pot uita!

Am fost prea fericită atunci și prea nenorocită după moartea ta.

Mamă, chipul tău mi-apare în toate drumurile, te aud, te ador?... Te'n-duri tu să auzi durerea mea?...

Aceasta mi-ar fi singura mîngăere...

Ai milă de mine mamă, și ascultă durerea ce m'a torturat dela moartea ta mereu.

Ai mila de copila ta pe care ai iubit-o mai mult decît pe tine însuși...

Dă-mi alinarea rîvnită pentru că nu mai pot suporta tragedia acestei vieți ce mă mistue îngrozitor.

Ascultă-mă, nu pleca, nu mă părăsi, ascultă-mi durerea, ascultă-mi viețat

De ce mă lași singură?... O, mamă, cum s'a schimbat inima ta!...

Nu! nu! greșesc. Iartă-mă, inima ta bună dăinue și acolo..

Și Zoa cade în genunchi, cu mâinile încleștate pentru rugăciune, privind fix spre viziunea mamei sale, ce se despărtează plutind prin nori spre slava cerească...

Cu ochii deschiși spre cer, broboanele mari de lacrimi îi curg șiroi pe obrajii ofiliți și îngăimează:

„Într'o zi de Ianuarie 190... la curtea boerului Funda vede lumina vieții un copil de sex feminin.

Se duce vestea fulgerătoare prin toate slugile curții că, prea buna cocoană Vilca a născut o fată, lucru ce a umplut de bucurie sufletul conașului Onică, tată-I.

O mare bucurie, îndreptățită.

Și pentru ca evenimentul să aibă răsunetul dorit, conașul Onică trimise imediat la Călărași să-i vină taraful de lăutari ce-i cânta lui, ori de câte ori se ducea la oraș, când îi chema pentru prăsnuirea evenimentelor familiare.

*) Fragment din romanul cu același titlu.

Cei doi cai negri și mari, în puțin timp, au fost încopciați în hamurile frumoase, gata să pornească în sunetul zurgălăilor spre Călărași.

Era porunca boerului și voia lui nu o putea înfrânge nimeni. Toate slugile au fost chemate și primară misiuni în vederea marelui ospăt dela curtea boerească.

Ochii conașului Onică sticleau de bucurie, iar mustețile patriarhale îi râdeau a fericire,

„E o mare zi pentru conașul”, își ghionteau argații primind cu zâmbetul schițat ordinele gata a le executa cu hotărâtă promptitudine.

După împărțirea amănunțită a poruncilor, conașul Onică se duce în casă să-și mai vadă odată frageda odrasla

Sorbind-o cu ochit, o îndeamnă pe cocoana Vilca :

— Vom fi fericiți nevastă cu această podoabă ce mi-ai dăruit !

— Să dea Domnul cel sfânt Onică, răspunse boereasa slăbită de durerile facerii.

Facerea este cea mai mare durere pentru femeie.

FANE GEORGE PAJIȘTE

AI CI... Central University Library Cluj

Aici cu pasul și cu gândul
M'am oprit, de ani, stingher.
Cărări îndrept și 'ncerc să zvidui
Omenestile dureri.

Spre ori ce pătîmire miersul
Mi-l port cu solii ce 'mpac,
Scol căderi... spăl răni și ori cărui
Bolnav bun ortac mă fac.

Sub cer de nopți îmi las genunchii
Cu neputinți de dor de-om
Și bat, cu stropi de rugi, în praguri
Cerești ca'n cupoli de dom.

Durerea tuturor o picur,
Cu ochii 'n stele de : argint,
— Treceții-mi ani caut triști din zare,
Mă dor — dar cere ca să mi-i mint.

ROMULUS FABIAN

Tăcerea lui

Pe tata niciodată nu l-am priceput,
A trecut prin viața mea aproape mut.
Niciodată n'am știut ceea ce vrea,
Nu mi-a spus nici când o vorbă bună, rea
Ochii lui asupra mea nu i-a oprit,
In oglinda lor nici când nu m'am privit.
De i-am spus o întrebare, asculta
Și târziu îmi răspundea cu *nu* sau *da*.
Niciodată nu a răs cu glas deschis,
Nici o vorbă grea de nimeni nu a zis.
Fața lui cu trăsături aspre de fier,
Se însenina când se 'ntorcea spre cer.
In mișcarea lui era ceva tihnit,
Mă simțeam alături mai liniștit.
Dacă'm mers cu el pe drum însingurat,
Toată calea pasul lui l-am ascultat.
Când dormeam vara cu el pe fân cosit,
Inima lui liniștită mi-a vorbit.
Răsuflarea lui curată, mângăiat
Atingea obrazul meu îmbujorat.
Mă simțeam atunci alături un miel,
Il iubeam și îmi era frică de el.

CORNELIU SAV.

Toamnă

Ceru-i trist și toate-s triste,
Corbii 'n sbor vestese a iarnă,
Frunza 'n vânt rotește jalnic
Toamna începând să cearnă...

Numai umbra peste dealuri
Le veghează toate'n taină;
Visător privind la toate
Mă desbrac, de-a lumii haină...

DĂRMĂNESCU CANON.

Epigrame

Dlui A. Nora, autorul reportajilor: »Treizeci de zile între nebunie

Am citit cele ce-ai scris
Și asta-mi fuse un indiciu,
Căci îndată eu mi-am zis
C'ai stat prea mult la ...ospiciu.

* * *

Epitaf dlui Mardan, epigramist și directorul fabricii de tutun din Timișoara.

Aici e groapa lui Mardan,
Epigramistul cu duhan,
Ce-a crezut că-i literat
Și a murit în — fum — (urat)

MIRCEA MUNTEANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *

Două epigrame găsite în gara Lugoj, și pe care le publicăm pentru spiritul umoristic adresat unei familii de C. F. R.-iști, în care ȘEFUL nu mai este șef nici acolo unde trebuie să fie. Sunt răutăcioase aceste epigrame, însă sperăm că nu vor supăra nici-un șef de gară, pentru că întotdeauna ei stau jos, iar șefii familiilor lor (cucoanele) stau sus,

Unui șef de stație C.F.R.

Dacă lumea-l necăjește
El îndată dovedește
Că e șef în a lui casă
Și sub pat... și sub masă...

Sus, vezi nu-i prea dă mâna
Fiindcă dansa e stăpâna,
Jos, e șef. e chiar erou,
Când vrea ea... și sub birou...

CERTO

DESPĂRTIREA

Ea ti spunea lui Nicu, nu pe numele de botez, Mihai, după cum ti zicea el Nina. E adevărat că uneori o desmerda și el: Ninicuța, sau Ninica. Dar întotdeauna găsea diminutive dela numele ei de botez, nu cum găsea ea, diminutive care nu aveau nimic comun cu numele lui.

Amândoi erau elevi. El stătea în oraș, iar ea în internatul școlii, la marginea orașului.

Ea număra seara stelele și visa la el. I se părea că-l vede în camera lui, citind sau scriind, scriindu-i adeseori. Apoi se culca, neuitând niciodată să scoată fotografia lui din sân și să o pună sub pernă.

El rămânea ore întregi cu fruntea în palmă și se uita la iconița ei, pe care o răzema de un pahar pe masă, între cărți, hârtii și caiete. Dar se apuca iar de lucru, iar noaptea târziu se culca, făcându-și o cruce și pentru Nina.

După amezile le petrecea în parcul din fața școlii ei, unde sta pe câte o bancă, răsfoind câte o carte și privind din când în când sus, la etajul în care era clasa ei. Ea apărea la fereastră, deschidea geamul și cânta un cântec duios, mereu și mereu același. Adeseori ea ti făcea un semn discret. El se ridica din locul lui și ocolind odată, de două ori parcul, ca să nu dea de bănuț mergând direct, se îndreptă spre gardul din spatele școlii, unde îl aștepta Ninicuța.

*

Era pe înserat. Soarele cobora spre asfințit, aruncând dără de sânge peste Piatra oilor, din marginea orașului.

El s'a dus iarăși spre locul știut. Într'un târziu s'a arătat și ea la geam.

— Ai venit, îl întrebă ea.

— Da — răspunse el în doi peri.

— Nu te supăra, adăugă ea după vreo câteva secunde, dar, vezi... suntem în preajma examenelor și am mult de lucru. Și, apoi, nu aș vrea să știe nici pedagogele sau profesoarele. Poate nu ar fi bine.

— Nu, nu, făcu el, înghițind un nod sec, și glasul i se înmuie. N'aș voi nici eu să ai neplăceri din cauza mea. Dar două minute nu sunt nu știu ce. Sau, poate, adăugă, nu mai vrei...

Ea tremura din tot corpul. Își pusese mâna peste degetele lui, care prindeau în neștire un zap din părleaz. Nu trebuie să ne mai vedem. Ți-o jur că...

Ea se opri de odată. Parcă presimțind ceva, își întoarce privirea.
Prin partea cealaltă a curții se îndrepta, pe sub pereți, încet o pedagogă.
Nina se strânse și mai tare de zid. Tremurând, se strecură încet, cu spa-
tele lipit de perete, spre poartă.

Nicu a rămas singur, în spatele parcului, privind în neștire, printre bobitele
mari de lacrimi ce-i apărură în ochi.

Pedagoga se opri în dreptul ușii dela locuința mecanicului și bătu rar
în ușă :

— Ioanel... loa-ne l...

— Cine-i, se auzi dinlăuntru.

Ușa se dădu în lături, iar ea alunecă în casă.

*

A doua zi seara Mihai s'a îndreptat spre casă fără s'o mai fi văzut pe
Nina. Era târziu. Cina îl aștepta pe masă. Dar o dădu încolo.

Clipele treceau netrecut. În turla biserici din piață bătuse de mult miezul
noptii.

Mihai adormi în zori, cu tâmpilele infierbântate.

GHEORGHE TOLAN.

POETULUI!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Oriunde și nicăeri,

Omule nestatornic . . .

Nu vezi în juru-ți, nu ceri?

Semenii tăi seceră spornic!

Strânge de-acum roadele și

Mai lasă-le brumei neliniști . . .

Măine, cu toamna, vei fi

Tu singur pe câmpul de miriști!

GH. BANU.

REGRET

În seara — aceea târzie — de bal

Uitarea ta creștea în așteptări

Și zâmbetu 'n florea prin amăgiri

Din cântecele pline de pierzări.

Elegia despărțirii urca

Peste tăcerea — albă — din priviri

Și scutura svonuri tot mai triste,

Pentru depărtare și amintiri . . .

PETRE BUTUCEA.

C R O N I C I

Menționări

Menționăm, cu regret, șubreda stare culturală a orașului Arad.

Menționăm lipsa de interes cultural-național ce stăpânește cu o nejustificată permanență suflarea românească de aici.

Menționăm întregul desinteres ce-l manifestă în toate ocaziunile, parcă abătută de-o putere supranaturală intenționată în contra balans cu aspirațiile de consolidare a neamului românesc, în acest colț de țară, amenințat nu numai din afară, dar gata și aproape de ruină culturală.

Și așa fiind, ne ducem cu gândul curat la vremi înapoi, când pe aceste meleaguri, — cari azi nu spun nimic mai mult decât o crudă vitregie culturală, — au înflorit ideile de înalt idealism și naționalism românesc, înfruntând fărăia dușmanilor, potrivnicia vremilor, desinteresul și intrasigența celor mai îndepărtate nații.

Aici au luptat cu riscul jertfelor neprecupețite martirii: Gheorghe Popa, Ștefan Cicio Pop, Ion Rusu Șirianu, Mircea Stănescu, Vasile Goldiș și alții.

Aici s'au înfiorat secole dealungul vieții românismului, sub năstrușnica îndârjire de ridicare a românilor de sub jugul asupritor.

Aici s'au înfiorat slăvile cerului pătrunse de puternica strigare de gândire românească.

Aici, s'a visat, s'a conceput, s'a creat, s'au frământat nădejtile unor oameni nemuritori în istoria românilor. Aici s'a realizat o mare parte din înfăptuirea neamului ce pătimea de secole.

Dar astăzi ?...

— ?...

Sub aceste visuri frumoase, sub aceste nădejdi calde, sub aceste răcoritoare înfăptuiri cu mintea hipnotizată, plângem ruinele unor strămoși cari nu ne mai recunosc !...

Epigoni, pierduți în besna unor vremuri de mezat, neputincioși intelectuali, ne tăvălim în lutul indolenții (în valurile unei inconștiențe inexplicabile atât timp cât o perfectă consolidare nu s'a realizat), într'un inept diabolism corupător spre destrucțiv și peire.

Pentru că, ce se poate spune despre noi, cei cari nu mai simțim românește, și nici nu stăvilim pe aceia cari n'au simțit românește, dar cari ne-au subminat nația până mai ieri, iar astăzi s'agită cinic dorind să ne îngenunche...

Pentru că, ce se poate spune despre acei cari, nu știu nimic mai mult decât să încerce a critica meschin, tot ce este românesc, tot ce se încearcă trainic pe aceste meleaguri, tot ce se începe a se înjgheba în intenția de consolidare a românismului, totul, totul...

Critică brodată pe ineptism și interese meschine...

Astfel, că, o scârbă te cuprinde mai ales când aceste meschine critici pornesc dela toți aceia cari n'au lepădat încă fașa, și nu s'au manifestat cu nimic îndrituit a le justifica nici cel puțin a scoate un cuvânt.

Acestea să fie moștenirile ce ne-au lăsat înaintașii noștri ?

Aceasta să fie rezultanta idealismului lor ?

Acesta să fie ecoul acțiunii lor ?

Desbinare, lipsă de interes românesc, critică nesăbuită desinteres pentru mișca-

rea spirituală românească, rea voință la orice încercare frumoasă de românism.

Se răscolesc morminte și strigăte de disperare românească sparg realitățile, impunând :

— trezirea din vraja unor vremi de desfășurare,

— sfărâmiarea inertei mase de desinteres cultural național și

— trecerea imediată la acțiunea de consolidare și propășire a românismului sub toate formele pe aceste meleaguri!

FANE GEORGE PAJIȘTE.

Filosofia Poporană

Folclorul - această manifestare de gând și simțire poporană - constituie patrimoniul cel mai sfânt al nației române.

În slovele-i de foc, scânteiază orbitor întreaga concepție a poporului despre tot ceea ce 'l inconjoară.

O adevărată filosofie ce sfidează pe așa ziși filosofi „diletanți“, cari în negliobia lor îngroapă tradiția, desconsiderând-o, pentru a încerca o plămădire de formule stereotipe, formule cărora le lipsește puterea de lămurire a celor mai simple raporturi de universalitate.

Toate atributele unei filosofii gândite le găsești total organizate în comoara sufletească a MARELUI ANONIM.

Pentru o justă documentare a filosofiei poporane, să analizăm în primă ordine, **colinda**.

Acestele forme de folclor nu i se atribuie de la popor, decât melodia, restul considerându-se de domeniul religiei.

Judecând la suprafață putem ușor aluneca pe panta acestei greșeli de neiertat.

Țăranul român este născut creștin. Este prin excelență ortodox și ca atare trăește religia. El crede și nu cercetează, tocmai ce ne lipsește nouă, cari vrem a găsi pe Dumnezeu, filosofând.

O înălțare către această Forță Nevăzută, n'o poți pătrunde decât admirând înfățișarea magistrală a unei dimineți sfâșiată de glasul spărgător de liniști al ciocârliei, care cade din imensul văzduh, făcându-se una cu pământul, în semn de durere și simbol al înfrățirii atât de armonioase, dintre, **DUMNEZEU, NATURĂ, și OM.**

Este cu neputință să nu-ți vibreze sufletul la vederea acestei înfrățiri cosmice a țăranului simplu, dar atât de echilibrat.

lata-l mișcându-se simultan cu Natura și cu pri-virea jintă la Dumnezeu.

„Când pământul s'(o) a făcut
Și cerul s'(o) a ridicat,
Doamne mândrul l'(o) a îmbrăcat(u)
T(ă) ot cu stele mărunțele
Și cu luna printre ele“.

Omul dela țară rămâne consternat în fața daru-lui Dumnezeesc!

Faptul că este conștient de minunățiile Divini-tății, nu întârzie să ne-o arate prin aparținătoarea-i umilintă :

„Dieci mici cu cărți în mâni
T(ă) ot cetesc și spovedesc
Pe Dumnezeu Prea-Măresc“.

Cât de exemplară trăire a sentimentului religios și etic ne oferă aceste perle sculptate în atelierul minunat, **SIMȚIREA ȚĂRANULUI ROMÂN.**

Câtă supușenie și admirație față de „cosmos“ și de Atotputernicul Dumnezeu.

Câtă depărtare dela sufletul cu adevărat creștin la filosofia cuvintelor goale.

Săteanul este filosof înăscut, filosof ce studiază faptele cum se prezintă. El nu caută a născoci invenții a căror durabilitate este cât a fumului de țigară.

Divinul, Cosmicul, Ontologicul, în concepția po-porului îmbracă formele reale. Nu sufăr modifica-rea Rațiunii extaziate; Rațiune care caută totul în luneta magică.

ȘTEFAN CODREȘ.

Cronica literară

Jocul cuvintelor

de Matei Alexandrescu

Din colecția „Gândirea” și în editura „Cartea Românească” a apărut — „Jocul Cuvintelor” — sentimentelor și ideilor în strofe frumoase și lapidare ce-au alcătuit un volum de poeme ce-și fac viștrinele acum, jocul luminelor sale, împreună cu numele d-lui M. Alexandrescu.

Aceste poeme cu sensibilități mistice și transcendente aduc în atmosfera lor acel suflu de viață interioară al ființei pure.

Se întrezărește în muzicalitatea acestor poeme acea nuanță de tristețe, neliniște sufletească ce nu-și poate găsi albia definitivă a fericierei pământene.

Frate plug de unde se începe
Legământul nostru apăsător ?
De m'ar fi legat în cozi de iepe
Și de tine nu m'aș fi lăsat.

(Frate plug)

Sensibilitățile dure cristalizate în poeme își relevă fiecare un basorelief al cetăților vechi ce-și lasă valoarea în timp. Sbuciumul interior isvorăște spontan și scânteelor în imagini ca acestea de mai jos:

Gândurile noastre aspre ca munții din lună
Ne ridică împotriva, hilar ;
Ne-a fărmat și acum ne adună
O mână de meșter olar.

(Răsărit de soare)

Dar realizarea imaginilor cu mult entuziasm, relevă o nouă bogăție, o nouă expresie ce aparține poetului.

Suflet atârș de băturugă
Ochi lingușitori de slugă
Piei în noapte ca ntr'o glugă !

(Și te du... Pe drum de fum)

Aceste versuri nu ne fac decât să credem că sunt îngânate de vrăjtoarele din operele lui Shakespeare. Cartea aceasta cu poeme în care se resimte o puternică simțire plină de gingășie; frumusețea imaginilor și a expresivității, din care am extras la întâmplare câteva strofe, în mână oricărui cetitor, nu este decât o lumină a cărei rază îl duce spre sufletul său plin de neliniști.

Cartea dorurilor mele

de Petru Stati

Subtilul poet dela răsăritul țării noastre, de unde a cules: „Icoane de lumină” și Licăriri de stele” în Strofe pentru veac nou” pășește acum în primăvară cu tristețea pașilor de melancolic ce se aud sfielnic în strofele și versurile din „Cartea dorurilor mele”. Acest volum de poezii revarsă o atmosferă unitară dela primul vers până la ultima strofă, atât în sentimente cât și în idei, o atmosferă de tristețe:

Când primăvara viață nouă sapă
Dealung de glee, cu degete de săptămâni
Duc urma primăverilor în mâini,
De parca m'aș petrece către groapă.

D-l Petre Stati se relevă și prin acest volum un poet fin care, prin daltă gândului său rămân cizelate poezii de antologie.

Iubitorii de literatură și mai ales de poezie se vor regăsi adesea în suavitățile acestor poezii în orele de seară.

V. IFTODE

Dr. S. Diamant:

Higiena alimentației în decursul vieții

Alimentația este o problemă de mare actualitate astăzi când se încearcă raționalizarea întregii noastre vieți. Se pun astăzi probleme noi născute din împrejurările noi ale vieții cotidiene. În general, ritmul vieții contemporane înseamnă o consumare de proporții necunoscute a organismului celular. Felul de viață, felul de muncă, complectamente noi ale omului zilelor noastre cere organizarea pe alte baze, corespunzătoare, a manierei noastre de trai. Cea dintâi reformă se cere înfăptuită în domeniul alimentației. Mai ales la poporul nostru care a moștenit dintr'o colocuire îndelungată cu seminiile orientale, mult din bogăția culinară specific orientală. La noi, de pildă, se uită prea adesea că mâncăm pentru a trăi, nu trăim pentru a mânca. De aceea toți streinii cari ne vizitează rămân literalmente îngroziți de pasiunea noastră pentru mâncare.

Dar și în acest domeniu se caută să se ajungă la o justă privire și așezare a lucrurilor. Cărți științifice cu largi și întemeiate documentări experimentale vin să ne învețe drumul moderației în alimentație, pentru — realizarea mult doritei prelungeri a vieții. Specialiștii încercași își spun cuvântul, îndemnând la cumpătare. Iată cartea excelentă a d. Dr. S. Diamant, despre Higiena alimentației în decursul vieții în care se discută cu competență și justețe valoarea hrănitoare a diferitelor alimente. Față de necesitățile vitale de nutriție ale organismului. Procesele complicate ale vieții sunt surprinse de ochiul atotștiutor al omului de știință în studiul obiectiv al elemen-

telor componente ale alimentației generale. Nobila dorință de contribuție efectivă la micșorarea nestiinței, mizeriei și suferinței constituie imboldul generator al acestei prețioase lucrări. — mărturisit în introducerea volumului amintit. În partea I. se studiază amănunțit, pe categorii, alimentele cunoscute la ora de acum insistându-se asupra influențelor fiziologice ale lor. Și asupra diferitelor îmbolnăviri pe care le ocaziona o alimentație nerațională. În partea II. autorul se ocupă de ceea ce trebuie să mâncăm. La diferitele epoci și vârste ale vieții și potrivit profesiei curente, urmate de concluzii subre în expresia și justetea lor. D-sa pledează pentru o reîntoarcere la alimentația naturală, neindustrializată, cumpătată, concretizând aceste concluzii în sfaturi date cu modestia cunoscută a adevsratului om de știință, care nu vrea să ne inoportuneze cu porunci a căror valoare este relativă, dat fiind că în domeniul alimentației totul depinde de constituția fiziologică fiecărui individ. Ca încheiere autorul subliniază legătura dintre alimentație și evoluția socială a rasei.

Lucrarea d. Dr. S. Diamant este de o necontestată prețiozitate. Deschide drumuri noi preocupărilor noastre cotidiene. Ne atrage atențiunea asupra unei ordine de preocupări pe care neîndoios le-au remarcat însemnătatea toți cei ce sunt dedicași unei vieți de muncă intensă. Căci, una dintre modalitățile raționalizării este în domeniul alimentației, fără de care nu este posibilă o altă organizare a randamentului muncii, problemă esențială.

T. B.

Cronica teatrală

Ignatul

de August Hinrichs

Teatrul „Muncă și Voie Bună” din București de sub direcția dlui Victor I. Popa a întreprins un nou turneu prin orașele principale din țară.

D-l Victor I. Popa distins mănutor al condeului, nu este decât un Prometheu ce duce în sufletul său flacăra culturii, aprinzând pe rând și celelalte facle ale poporului, iar din stropii inimei sale împărtășește oriunde și pe oricine știe să-l înțeleagă.

Un deosebit merit i se atribue și pentru motivul că a început să verse din cupa culturii pentru cei mici — copiii — cât și pentru cei ce înfruntă duritatea vieții — muncitorii, — aceea voie bună necesară sufletelor lipsite de prea multe bucurii. Acțiunea piesei destul de simplă dar plină de viață. Un cetățean din cauza sgârceniei sale nu vrea să-și plătească datoriile către stat, înșelând chiar și pe vecinii lui din cauza avariției. I se pune sechestrul, de către jandarmi pe una din cele mai bune scroafe din curtea sa, însă el cu alți prieteni fură scroafa dela primărie într-o noapte și o tale de a nu mai fi găsită de autorități.

Între timp fiica sa îi ia bani, fără știrea lui, și-i plătește datoria către stat, astfel că se vede singur păgubaș.

D-l Cezar Rovințescu care a interpretat cu multă măiestrie pe acest bătrân, prin fizionomia, replicile și râsul său ilar a rupt zăgazurile seriozității; a făcut ca publicul să se uite pe sine la un moment dat.

Fiica bătrânului, gospodina aceea care împăca și întreținea voiosia și bucuria casei s'a întruchipat în marea artistă Maria Mohor. Sofia, servitoarea spiridușă d-ra Sereda Sorbu. D-nii Cernea, Matei,

Bulandra, Comănescu au format un tof înveselitor al spectacolului.

Ion al Vădanei

comedie de N. Kirilțescu

Opera aceasta dramatică este o frescă, un fragment din viața socială a poporului nostru înainte de 1938. Lupta socială care prin multiple formule își caută un drum mai bun de conducere în viață.

Societatea este destul de bine prinsă în spiritul său psihologic și în sbuciumul său cotidian. Vedem păturile sociale alături care se luptă cu înverșunare toate pentru o existență mai bună. Desprindem din firul acțiunii pe marii burghezi care au trăit în străinătate; relevându-se și în vorbire străinismul lor, cei ce predomină prin situația lor, generația de după război, săracă, muncitoare și lipsită de traiul mai omenesc, mai bun al zilei. Burghezii care văd această situație nu vor să-i dea un drum nou sau să o îndrepte, până ce tot dintre acești oameni săraci se ridică prin muncă și perseverență un om, care din fragedă copilărie n'a știut ce-i bucuria, Ion al Vădanei, suflet rupt din această societate, o înțelege și desleagă enigma și tot el o pune în ordine, o pune la o muncă cinstită și tratată omeneste.

Deși tot dintre cei mici, se ridică până acolo, de a da formula salvatoare a vieții sociale și morale, dirijând poporul pe urmele înaintașilor săi.

Un erou

comedie de N. Kirilțescu

Dramaturgul N. Kirilțescu și cu a doua operă dramatică pe care ne-a prezentat-o, se relevă ca un subtil scriitor în genul acesta. Căutător și cercetător al sufletului societății noastre, a prins o nouă nuanță o nouă latură a vieții deceniului de după

război. Societatea în care intrase desfrâul și minciuna, alungând adevărul de pe toate cărările; societatea în care se lăudau toți că în războiu a făcut ceva pentru țara aceasta, au luptat pentru ea ca niște eroi, fără să fi simțit măcar fiorul lui. — Daniel Murat căsătorit cu soția care avusese o frumoasă avere, el o risipește și o cheltuește prin străinătate din care cauză Adina, soția lui, pleacă și ea în Franța spre a uita această nefericire casnică.

Războiul o prinde în străinătate și nu se reîntoarce decât după încetarea lui. Sentimentul acela mistic de a cunoaște și ea luptele și eroismul țării sale, întrebă pe fiecare din cei ce o înconjurau, care la rândul-le toți îi spuneau că ei au luptat devenind eroi și decorați ai patriei.

Toți aceștia nu făceau aceste mărturisiri decât cu scopul de a cere mâna Adinei bogată și care între timp ceruse divorțul de soțul ei. Însă eroii adevărați sunt modesti și nu ies la lumină decât atunci când adevărul se revoltă, adică îi pune în lumină.

Aceste două opere valoroase, ale d-lui N. Kirilșescu, au fost interpretate de un ansamblu de artiști ai teatrului Național din București, un ansamblu care a animat publicul prin viața ce au redat-o pe scenă. Toți acești actori plini de avânt tinerească au imprimat cu flacăra sufletului lor, personajii reliefate; punând toată dragostea ce-l împingea parcă de o mână divină către creație. Am fi poate nedrepti dacă nu am reliefa pe fiecare, astfel d-l N. Tan-covici-Cosmin interpretul fabricantului State Groza a redat acea agitație sufletească, lipsită de voință, care nu e capabilă de a salva o situație critică a împrejurărilor, iar în Daniel Murat pe soțul care lasă impresia că nu ar fi el vinovatul distru-

gerii căminului familiar; multă naturalitate în joc.

D-l Grig. Dimitriu s'a arătat în replicile sale cu mult calm, cu spirit și promptitudine; fiu realizator al personajilor cu voință și hotărâre, joc adecvat realității. D-l I. Brădescu s'a evidențiat minunat în Gabriel cât și în Tulucă Peleş ca un artist ce redă lumea laterală mediului social atât în purtare cât și în idei.

D-l Valentin Ionescu în rolul lui Ion al Vădanei s'a relevat ca un creator de personajii; a pătruns psihologia acestui personajiu, Ion, s'a identificat cu intenția ce a dat-o autorul personajului ridicat din mijlocul burei aspre; iar în falsul erou Simionescu abil amoretz prin înșută și declarații amoroase.

D-l G. Treținescu cu o doză de umor sănătos, creator de personajii și atmosferă casnică atât prin verva-i vocală cât și prin gesturi și mimică; în d-sa se întrevede un mare comic.

D-l Paul Vlasu siguranță și tonalitate.

D-na Ortanso Tudoraș în rolurile celor două opere s'a arătat destul de abilă în a da viață replicilor și nuanța sbuciumului sufletească. D-na Netty Adamide a imbinat siguranța jocului cu inteligența din oscilațiile textului. D-na Brădescu gingașie și muzicalitate în jocul său. D-șoara Sia Ferchide prin vigoarea și energia gesturilor sale, prin siguranța și tonalitatea replicelor se întrezărește un sbucium lăuntric actoricesc ce caută să se reverse. D-ra Any Rotaru și Nelly Constantinescu s'au imbinat cu atmosfera rolurilor jucate.

Am relevat acestea ca, fiind singura reprezentare unde ideile autorului cu jocul actorilor au creat o valoare artistică ce ne-a inspirat admirație.

V. IFTODE.

Cronica economică

Aradul și traficul aerian

În ultima instanță civilizația este sinonimă cu desființarea distanței. Factorul cale de comunicație, aflat într'un progres nestăvilit, a contribuit într'o măsură nebanuită la aneantizarea distanțelor, devenind astfel, un real element propulsiv al civilizației. Raportul dintre civilizație și căile de comunicație este greu de statornicit; fiindcă nu se poate stabili o limită dela care unul dintre factori să fi fost determinantul necondiționat al celuilalt: civilizația și căile de comunicație s'ua conjugat în permanența unei reciproce și susținute funcționalități. Consecințele acestei minunate împletiri evolutive, de reciprocă condiționare, s'au tradus într'o perfectă suprapunere: dela un anumit punct tehnica mijloacelor de comunicație a suferit prefăcări adânci structurale, impuse de extensiunea și ritmul intern al vieții umane perfecționante, rafinate. S'au născut necesități noi, cărora nu le corespundea tehnică adecvată. Și-am trăit în felul acesta, splendida înflorire tehniciată a epocii contemporane. De lun veac încoace, o veridică avalanșă de invenții a venit să constituie pedestalul nesdruncinat al nemărginitelor și arzătoarelor năzuinți spre un trai mai bun, mai demn, mai uman. (Ce altceva să însemne civilizația, dacă nu o modalitate de viață mai înaintată?)

Netăgăduit, cuplul intim civilizație și cale de comunicație a manifestat o sferă de înrâurire multiplă; îndeosebi viața economică s'a găsit revoluționată în structura și perspectivele sale, dar mai cu seamă în finalitatea sa, de ritmul schimbat și de necesitățile noi deschise de binomul civilizație - cale de comunicație. Căile de comunicație deschid noui perspective vieții economice, lărgind câmpul de activitate. Însemnătatea căilor de comunicație pentru viața economică se poate desprinde deslușit din aprecierea prog-

resului suferit odată cu crearea de mijloace de comunicație. De-asemeni din constatarea înapoerii generale a ținuturilor excluse dela binefacerile civilizatoare ale drumurilor de comunicație. O regiune pornește pe drumul progresului odată cu scoaterea sa din izolare pe care o impune lipsa de legătură cu restul. Este un lucru banal afirmația că ținuturile românești au avut o viață economică activă datorită faptului că s'au aflat situate la intersecția marilor drumuri comerciale care uneau Apusul cu Răsăritul. Dar chiar astăzi, problema noastră agricolă se datorește în bună parte lipsei arzătoare de căi de comunicație. Criza noastră agrară este o problemă exclusivă de valorificare. Ori valorificarea presupune credite și căi de comunicație care să scoată satul din izolarea vieții de economie naturală, încopciindu-l circuitului capitalist. Căile de comunicație sunt condiția primă și esențială a oricărei vieți economice active. Ceea ce viața economică necesită este deschiderea perspectivelor și posibilităților, prin căi de comunicație cât mai numeroase, mai bine organizate și mai rapide. Ambianța generală a orii actuale prefinde reducerea la minim a distanțelor, dușmanul cel mai tenace al progresului. Apropierea distanțelor, este măsura adevărată a progresului realizat. Bineînțeles, apropierea distanțelor înseamnă numai sporirea rapidității. În legătură cu rapiditatea ne interesează pogresul tehnic. Progresul tehnic în unele domenii a atins limita extremă; au rămas posibilități neexploatate doar în materie de navigație aeriană. Îngrădirea progresului este în funcție de o seamă de probleme de materiale de construcție și de combustibil. Până la rezolvirea acestor probleme vitale se folosesc toate posibilitățile care au mai rămas în actuala stare. Atunci când se privesc lucrurile din punctul de vedere al rapidității prețuirea deplină este acordată mijloacelor

de locomosiune aeriană. Iată deci, însemnătatea economică a traficului aerian.

Aradul a fost încopciat traficului aerian național și internațional încă de acum doi ani (1937). Importanța locală economică a acestui fapt nu se poate îndeajuns sublinia. Prin legăturile aeriene Aradul se găsește situat la 2 ore depărtare de București, la o oră de Budapesta, la o oră de Cluj și la trei ore de Cernăuți. Prin legăturile numeroase cu alte linii de trafic aerian Aradul se găsește la intersecția marilor linii de navigație aeriană europeană. Cât valorează pentru economia arădană această modalitate de locomosiune și legătură, nu se poate îndeajuns prețui. Prin traficul de călători și coletărie economia arădană dobândește noi posibilități de dezvoltare. Inceputurile de decădere economică a Aradului, determinate de prea mare apropiere de graniță, ceea ce nu îngăduie existența unor industrii de mare importanță economică națională, au fost brusc retezate de introducerea orașului în traficul aerian. Aradul și întreg hinterlandul său economic și-au văzut instantaneu deschise perspective nebănuite și neașteptate. Dacă factorii în drept ar

înțelege capitala însemnătate a acestui fapt în viața economică a orașului și regiunii arădane străduințele Companiei „L. A. R. E. S.” ar fi secondate de o organizare desăvârșită din punct de vedere economic. Fiindcă integrarea într-o rețea de comunicație aeriană internațională se cere organizată și exploatată până la ultimele posibilități. O atare organizare este dorită de toată lumea, inclusiv de Compania „Lares”, ale cărei eforturi sunt cu adevărat extraordinare urmărind acelaș scop de satisfacere mulțumitoare a tuturor necesităților de rapiditate, comoditate, siguranță și ieftinătate. Este de dorit să se înțeleagă rostul economic și național dar mai ales regional, al păstrării Aradului ca un centru de importante legături aeronautice comerciale, și să se lucreze cu înțelegere adâncă a realităților în acest sens, pentru ridicarea standardului de dezvoltare economică a ținutului nostru din vecinătatea imediată a graniței de Apus și pentru crearea unui prestigiu nealterat de netăgăduită însemnătate, suport tenace al unui legitim patriotism local.

TIBERIU BORNEAS.

REVISTE

Universul literar

Revistă săptămânală care și-a adunat în jurul ei cele mai proeminente personalități a literelor românești, totodată deschizând ușile și condeilor tinere ce răsăr cu multă energie sufletească pe câmpul literaturii noastre.

Această revistă și-a trasat un drum bine definit în cultura noastră, un drum ce se

manifestă cu multă energie și bogăție în idei și sentimente în cuprinsul revistei; prin editarea volumelor de autori tineri și valoroși și o altă latură ce părea că a decedat, aceea a șezătorilor literare, ținute în orașele din provincie.

Pământul

bilunar social-literar apare la Călărași sub direcția d-lui Eugen Cialăc.

Remarcăm interesantul articol „Literatura rugăciunilor“ semnat de Arhim. Scriban. Deasemenea poezia semnată de Doina Bucur respiră suavă și proaspătă febrilitate poetică. Redăm prima strofă a cărei frumusețe poetică pătrunsă de imagini și stil ne farmecă.

„In pădurea 'ncărunțită,
toată noaptea s'a jesut
caer alb, de basm și vrajă,
de un meșter nevăzut...

(Iarna la noi în sat...)

Strădania dlui Eugen Cialăc e rodnică și meritorie.

Adevărul literar și artistic

Revista Adevărul literar a cărei atitudine față de noi a mers într-o progresivă și justificată apreciere, ne-a impus o lăudabilă *obiectivitate*; ceea ce constituie un ideal realizat numai de revistele cari și-au înțeles menirea. Cel cari se ocupă cu slova, trebuie să înțeleagă pe deplin, că această revistă pășește spre maturitate cu impunătoare cheazășie în scrisul nostru românesc. E deajuns un singur și matur condei pentru ca o revistă să meargă spre drumul „ales“.

Decalogul

O revistă (ziar) despre care **cineva** se pronunța: „e învechită, deci fără însemnătate“. În ceea ce privește cuvântul ce pot, să-l spun pentru această revistă, se desprinde din penița unui redactor de mână întâi al Decalogului (nu al biblicului Moise) care în pufința lui intelectuală vorbește astfel despre revista Litera: **în ultima vreme începe să ne decepționeze. Nu prin ținuta tehnică, nici prin bogăția materialului. Ci numai prin ver-surile directorului cu nume prea lung**“.

Atât, este deajuns, pentru a se lămuri toată lumea despre un fel de critică ce vor și cred că fac unele reviste. Ce vremuri trăim! Demne a nu se mai vorbi de ele!

Meșterul Manole

Revistă cu nume simbolic care realizează și tinde spre perfecțiune ca și opera eroului cu acelaș nume. Dovada o face „Nota despre furtunosul secol al XIX-lea care „dela un anumit punct, fenomenul religios nu se mai comentează ci, **se trăește**“, semnat de d-l Ovid Caledoniu.

Câteva notificări asupra operei plastice și vieții sbuciumate a marelui pictor Ștefan Luchian scrise de Ion I. Mirea. Semnează poezii bune Coca Farago, Mihai Benciuc și Simion Stolnicu. Dl. M. Chirnoagă și V. Horia câte un fragment. Recenzii bogate de Marcello Camelucci, Miron Suru, Ion Șugariu și Paul Constant.

Arta și Arheologia Nr. 13-14. Iași.

Revista ce merge în ritmul dat de reputația d-lui O. Tafrali; în care se desprinde munca titanică a câtorva intelectuali, ce scormonesc pământul descifrând viața și trăinicia poporului nostru din **adânc** până în înălțimile spiritului și credinței sale.

Stimă și laudă d-lui Ștefan Bujoreanu continuatorul savantului care ne privește din eternitate.

România literară Anul I Nr. 1.

Sub direcția d-lui Cezar Petrescu a apărut revista **România literară**, manifestându-se dela început în cadrul marilor reviste românești de literatură și magazin.

Dl. Cezar Petrescu printr'un articol de fond, evocator și de adânci emoții, deschide drumul revistei.

Incheerea articolului sună așa de frumos: „Noi mergem în pas cu viața. Cu viața neamului nostru, românesc.“

Nu putem fi decât alături de o temeinică revistă.

F. G. PAJIȘTE.

